

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

2014 - 2019

Επιτροπή Νομικών Θεμάτων

2014/2256(INI)

15.1.2015

ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΘΕΣΗΣ

σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (2014/2256(INI))

Επιτροπή Νομικών Θεμάτων

Εισηγήτρια: Julia Reda

PR_INI

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

ΠΡΟΤΑΣΗ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ	3
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ	9

ΠΡΟΤΑΣΗ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας
(2014/2256(INI))

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,

- έχοντας υπόψη τα άρθρα 4, 26, 34, 114 και 118 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ),
- έχοντας υπόψη τα άρθρα 11, 13, 14, 16, 17 και 52 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- έχοντας υπόψη την οδηγία αριθ. 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, σχετικά με την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας¹,
- έχοντας υπόψη τη σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων,
- έχοντας υπόψη τη συνθήκη του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO) για την πνευματική ιδιοκτησία της 20ής Δεκεμβρίου 1996,
- έχοντας υπόψη τη συνθήκη του WIPO για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα της 20ής Δεκεμβρίου 1996,
- έχοντας υπόψη τη συνθήκη του WIPO για τις οπτικοακουστικές ερμηνείες και εκτελέσεις, που εγκρίθηκε από τη διπλωματική διάσκεψη του WIPO για την προστασία των οπτικοακουστικών ερμηνειών και εκτελέσεων στο Πεκίνο την 24η Ιουνίου 2012,
- έχοντας υπόψη την οδηγία 2014/26/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και τη χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά²,
- έχοντας υπόψη την οδηγία 2013/37/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/98/ΕΚ σχετικά με την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα³,
- έχοντας υπόψη την οδηγία 2012/28/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις

¹ ΕΕ L 167 της 22.6.2001, σ. 10.

² ΕΕ L 84 της 20.3.2014, σ. 72.

³ ΕΕ L 175 της 27.6.2013, σ. 1.

- ορφανών έργων¹,
- έχοντας υπόψη την οδηγία 2011/77/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 2011, για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/116/ΕΕ για τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων²,
 - έχοντας υπόψη την οδηγία 93/83/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 1993, περί συντονισμού ορισμένων κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοηλεκτρονικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση³,
 - έχοντας υπόψη την οδηγία 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας⁴,
 - έχοντας υπόψη το ψήφισμά του της 27ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με το τέλος για αντίγραφα ιδιωτικής χρήσης⁵,
 - έχοντας υπόψη το ψήφισμά του της 12ης Σεπτεμβρίου 2013 σχετικά με την προώθηση των ευρωπαϊκών τομέων του πολιτισμού και της δημιουργίας ως πηγών οικονομικής ανάπτυξης και θέσεων απασχόλησης⁶,
 - έχοντας υπόψη τη δημόσια διαβούλευση για την αναθεώρηση των κανόνων της ΕΕ περί πνευματικής ιδιοκτησίας που διεξήχθη από την Επιτροπή μεταξύ 5 Δεκεμβρίου 2013 και 5 Μαρτίου 2014,
 - έχοντας υπόψη την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής με τίτλο «Τα δικαιώματα δημιουργού στην οικονομία της γνώσης» (COM(2008)0466),
 - έχοντας υπόψη την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η ενιαία αγορά για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας: τόνωση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας για τη δημιουργία οικονομικής ανάπτυξης, θέσεων απασχόλησης υψηλής ποιότητας και έξοχων προϊόντων και υπηρεσιών στην Ευρώπη» (COM(2011)0287),
 - έχοντας υπόψη το άρθρο 52 του Κανονισμού του,
 - έχοντας υπόψη την έκθεση της Επιτροπής Νομικών Θεμάτων και τις γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής Βιομηχανίας, Έρευνας και Ενέργειας, της Επιτροπής Εσωτερικής Αγοράς και Προστασίας των Καταναλωτών και της Επιτροπής Πολιτισμού και Παιδείας (A8-0000/2015),
- A. λαμβάνοντας υπόψη ότι το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο για το δικαίωμα δημιουργού και

¹ ΕΕ L 299 της 27.10.2012, σ. 5.

² ΕΕ L 265 της 11.10.2011, σ. 1.

³ ΕΕ L 248 της 6.10.1993, σ. 15.

⁴ ΕΕ L 346 της 27.11.1992, σ. 61.

⁵ Κείμενα που εγκρίθηκαν, P7_TA(2014)0179.

⁶ Κείμενα που εγκρίθηκαν, P7_TA(2013)0368.

τα συγγενικά δικαιώματα είναι καίριας σημασίας για την προώθηση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας, καθώς και για την πρόσβαση στη γνώση και τις πληροφορίες·

- B. λαμβάνοντας υπόψη ότι η οδηγία 2001/29/EK για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας είχε ως στόχο την προσαρμογή της νομοθεσίας περί δικαιώματος δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων ώστε να αντανακλά τις τεχνολογικές εξελίξεις·
 - Γ. λαμβάνοντας υπόψη ότι ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων προστατεύει την ελευθερία της έκφρασης, την ελευθερία της τέχνης και της επιστημονικής έρευνας, το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την επιχειρηματική ελευθερία·
 - Δ. λαμβάνοντας υπόψη ότι το άρθρο 17 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων κατοχυρώνει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, διακρίνοντας την προστασία των αγαθών (παράγραφος 1) από την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας (παράγραφος 2)·
 - E. λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αποφάσεις σχετικά με τα τεχνικά πρότυπα μπορεί να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στα ανθρώπινα δικαιώματα –μεταξύ άλλων στο δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης, στην προστασία προσωπικών δεδομένων και ασφάλειας του χρήστη– καθώς και στην πρόσβαση στο περιεχόμενο¹.
- 1 χαιρετίζει την πρωτοβουλία της Επιτροπής να διεξαγάγει διαβούλευση για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία προσέλυσε μεγάλο ενδιαφέρον της κοινωνίας των πολιτών, με περισσότερες από 9.500 απαντήσεις, 58,7% των οποίων προήλθαν από τελικούς χρήστες².
 2. σημειώνει με ανησυχία ότι η μεγάλη πλειονότητα των τελικών χρηστών που απάντησαν αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα όταν επιχειρούν πρόσβαση σε διαδικτυακές υπηρεσίες στα κράτη μέλη, ιδίως όπου χρησιμοποιούνται τεχνολογικά μέτρα προστασίας για να ενισχύσουν τους εδαφικούς περιορισμούς·

Αποκλειστικά δικαιώματα

3. αναγνωρίζει την ανάγκη παροχής νομικής προστασίας σε δημιουργούς και ερμηνευτές/εκτελεστές για το δημιουργικό και καλλιτεχνικό τους έργο· αναγνωρίζει τον ρόλο των παραγωγών και εκδοτών όσον αφορά τη διάθεση των έργων στην αγορά, και την ανάγκη κατάλληλης αμοιβής όλων των κατηγοριών δικαιούχων· ζητεί βελτιώσεις στη συμβατική θέση των δημιουργών και των ερμηνευτών/εκτελεστών σε σχέση με τους άλλους δικαιούχους και τους διαμεσολαβητές·
4. εξετάζει τη θέσπιση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού τίτλου δικαιωμάτων πνευματικής

¹ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της 16ης Δεκεμβρίου 2014 με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Πολιτική και διακυβέρνηση του διαδικτύου – Ο ρόλος της Ευρώπης στη διαμόρφωση του μέλλοντος της διακυβέρνησης του διαδικτύου»·

² Επιτροπή, ΓΔ MARKT, έκθεση σχετικά με τις απαντήσεις στη δημόσια διαβούλευση για την αναθεώρηση των κανόνων πνευματικής ιδιοκτησίας της ΕΕ, Ιούλιος 2014, σ. 5.

ιδιοκτησίας με βάση το άρθρο 118 της ΣΛΕΕ που θα ισχύσει άμεσα και ομοιόμορφα σε όλη την ΕΕ, σύμφωνα με τον στόχο της Επιτροπής για βελτίωση της κανονιστικής ρύθμισης, ως νομικό μέσο για αποκατάσταση της έλλειψης εναρμόνισης που προκύπτει από την οδηγία 2001/29/ΕΚ.

5. συνιστά στον νομοθέτη της ΕΕ να μειώσει ακόμη περισσότερο τους φραγμούς στην περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα, εξαιρώντας τα έργα που παράγονται από τον δημόσιο τομέα –στο πλαίσιο της πολιτικής, νομικής και διοικητικής διαδικασίας– από την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας·
6. καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει τα έργα κοινής κτήσης, που εξ ορισμού δεν υπόκεινται σε προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας και θα πρέπει επομένως να μπορούν να χρησιμοποιούνται και να επαναχρησιμοποιούνται χωρίς τεχνικούς ή συμβατικούς φραγμούς· καλεί επίσης την Επιτροπή να αναγνωρίσει την ελευθερία των δικαιούχων να παραιτούνται οικειοθελώς των δικαιωμάτων τους και να διαθέτουν τα έργα τους προς ελεύθερη χρήση·
7. καλεί την Επιτροπή να εναρμονίσει τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ούτως ώστε να μην υπερβαίνει τα τρέχοντα διεθνή πρότυπα που ορίζονται από τη σύμβαση της Βέρνης·

Εξαιρέσεις και περιορισμοί

8. καλεί τον νομοθέτη της ΕΕ να παραμείνει πιστός στον στόχο που δηλώνεται στην οδηγία 2001/29/ΕΚ της διατήρησης μιας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων και των χρηστών προστατευόμενων αντικειμένων, καθώς και μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων·
9. σημειώνει ότι οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί στο ψηφιακό περιβάλλον θα πρέπει να εφαρμόζονται χωρίς άνιση μεταχείριση σε σύγκριση με εκείνους που παραχωρούνται στον αναλογικό κόσμο·
10. παρατηρεί με ανησυχία τον αυξανόμενο αντίκτυπο των διαφορών μεταξύ κρατών μελών στην εφαρμογή των εξαιρέσεων, η οποία δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου και έχει άμεσες αρνητικές συνέπειες στη λειτουργία της ενιαίας ψηφιακής αγοράς, στο πλαίσιο της ανάπτυξης διασυνοριακών δραστηριοτήτων·
11. καλεί την Επιτροπή να καταστήσει υποχρεωτικές όλες τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς που αναφέρονται στην οδηγία 2001/29/ΕΚ, να επιτρέψει ισότιμη πρόσβαση στην πολιτιστική πολυμορφία διασυνοριακά εντός της εσωτερικής αγοράς και να βελτιώσει την ασφάλεια δικαίου·
12. σημειώνει με ενδιαφέρον την ανάπτυξη νέων μορφών χρήσης των έργων στα ψηφιακά δίκτυα, ιδίως τις χρήσεις μετατροπής·
13. ζητεί τη θέσπιση ενός ανοιχτού κανόνα που θα εισαγάγει ευελιξία στην ερμηνεία των εξαιρέσεων και των περιορισμών σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις που δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου και δεν θίγουν αδικαιολόγητα τα νόμιμα

συμφέροντα του δημιουργού ή του δικαιούχου·

14. προτρέπει τον ευρωπαϊό νομοθέτη να διασφαλίσει την τεχνολογική ουδετερότητα και τη μελλοντική συμβατότητα των εξαιρέσεων και των περιορισμών λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις συνέπειες της σύγκλισης των μέσων· θεωρεί, ειδικότερα, ότι η εξαίρεση της παράθεσης αποσπασμάτων θα πρέπει να περιλαμβάνει ρητώς στο πεδίο εφαρμογής της τα οπτικοακουστικά αποσπάσματα·
15. τονίζει ότι η δυνατότητα ελεύθερης σύνδεσης από τη μια πηγή στην άλλη αποτελεί έναν από τους θεμέλιους λίθους του διαδικτύου· καλεί τον νομοθέτη της ΕΕ να διασαφηνίσει ότι η αναφορά σε έργα μέσω υπερσυνδέσμου δεν υπόκειται σε αποκλειστικά δικαιώματα, καθώς δεν αποτελεί παρουσίαση σε νέο κοινό¹·
16. καλεί τον νομοθέτη της ΕΕ να διασφαλίσει ότι επιτρέπεται η χρήση φωτογραφιών, βιντεοσκοπήσεων ή άλλων εικόνων έργων που βρίσκονται μόνιμα σε δημόσιους χώρους·
17. τονίζει ότι η εξαίρεση για γελοιογραφία, παρωδία ή μίμηση θα πρέπει να ισχύει ανεξαρτήτως του σκοπού της παρωδιακής χρήσης·
18. τονίζει την ανάγκη να επιτραπούν αυτόματες τεχνικές ανάλυσης για κείμενο και δεδομένα (πχ. «εξόρυξη κειμένων και δεδομένων») για κάθε σκοπό, εφόσον έχει αποκτηθεί άδεια ανάγνωσης του έργου·
19. ζητεί μια ευρεία εξαίρεση για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς, που θα πρέπει να καλύπτει, πέρα από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, κάθε είδος εκπαιδευτικής ή ερευνητικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένης της μη τυπικής εκπαίδευσης·
20. ζητεί τη θέσπιση μιας υποχρεωτικής εξαίρεσης που θα επιτρέπει στις βιβλιοθήκες να δανείζουν βιβλία στο κοινό σε ψηφιακή μορφή, ανεξαρτήτως του χώρου πρόσβασης·
21. καλεί τον νομοθέτη της ΕΕ να απαγορεύσει στα κράτη μέλη να εισαγάγουν υποχρεωτικές άδειες για την αποζημίωση δικαιούχων για ζημία που προκλήθηκε από πράξεις που επιτράπηκαν από μια εξαίρεση·
22. ζητεί τη θέσπιση εναρμονισμένων κριτηρίων για τον καθορισμό της ζημίας που προκαλείται σε δικαιούχους σε σχέση με αναπαραγωγές που πραγματοποιούνται από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση, καθώς και εναρμονισμένα μέτρα διαφάνειας όσον αφορά το τέλος ιδιωτικής αντιγραφής που ισχύει σε ορισμένα κράτη μέλη²·
23. τονίζει ότι η αποτελεσματική εφαρμογή εξαιρέσεων ή περιορισμών και η πρόσβαση σε περιεχόμενο που δεν υπόκειται σε προστασία δικαιωμάτων δημιουργού ή συγγενικών δικαιωμάτων δεν θα πρέπει να παρεμποδίζονται από τεχνολογικά μέτρα·

¹ Διάταξη του Δικαστηρίου της 21ης Οκτωβρίου 2014 στην υπόθεση C-348/13, *BestWater International GmbH* κατά *Michael Mebes και Stefan Potsch* (αίτηση προδικαστικής απόφασης από το Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο της Γερμανίας (Bundesgerichtshof)).

² Όπως αναφέρεται στις συστάσεις του António Vitorino, της 31ης Ιανουαρίου 2013, που προκύπτουν από την τελευταία διαδικασία διαμεσολάβησης που διεξήχθη από την Επιτροπή σχετικά με την ιδιωτική αντιγραφή και το τέλος φωτοαναπαραγωγής.

24. συνιστά να τεθεί ως προϋπόθεση για τη νομική προστασία κατά της εξουδετέρωσης οποιωνδήποτε αποτελεσματικών τεχνολογικών μέτρων η δημοσίευση του πηγαίου κώδικα ή των προδιαγραφών διεπαφής, ώστε να διασφαλιστεί η ακεραιότητα των συσκευών στις οποίες χρησιμοποιούνται τεχνολογικά μέτρα προστασίας και να διευκολυνθεί η διαλειτουργικότητα· θεωρεί, ειδικότερα, ότι όπου επιτρέπεται η εξουδετέρωση των τεχνολογικών μέτρων, πρέπει να υπάρχουν διαθέσιμα τεχνολογικά μέσα για την επίτευξη μιας τέτοιας εγκεκριμένης εξουδετέρωσης·

ο

ο ο

25. αναθέτει στον Πρόεδρό του να διαβιβάσει το παρόν ψήφισμα στο Συμβούλιο, στην Επιτροπή, καθώς και στα κοινοβούλια και τις κυβερνήσεις των κρατών μελών.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Σκοπός της οδηγίας 2001/29/EK (εφεξής οδηγία InfoSoc)¹ ήταν η εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.

Η οδηγία InfoSoc εισήγαγε ελάχιστα επίπεδα προστασίας δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας χωρίς να ορίσει πρότυπα για την προστασία των συμφερόντων του κοινού και των χρηστών. Κατά συνέπεια, η εφαρμογή της οδηγίας InfoSoc δεν έχει επιφέρει την πανευρωπαϊκή εναρμόνιση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που πολλές πλευρές επιθυμούσαν. Συγκεκριμένα, ο προαιρετικός χαρακτήρας των περισσότερων εξαιρέσεων και περιορισμών στην προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας, και η αδυναμία περιορισμού του πεδίου εφαρμογής της προστασίας του δικαιώματος δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων σε αυτά που περιγράφονται στην οδηγία, έχει οδηγήσει σε συνεχή κατακερματισμό των εθνικών νόμων περί πνευματικών δικαιωμάτων στα κράτη μέλη.

Αυτός ο κατακερματισμός έχει τώρα ενταθεί λόγω της πρόσφατης θέσπισης από ορισμένα κράτη μέλη πρόσθετων συγγενικών δικαιωμάτων που στοχεύουν ιδιαίτερα στις διαδικτυακές χρήσεις (πχ. το 2013 και το 2014, η Γερμανία και η Ισπανία εισήγαγαν τους λεγόμενους «συμπληρωματικούς» νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας για τους εκδότες τύπου που στοχεύουν στους συναθροιστές ειδήσεων), και γενικότερα λόγω της ελλιπούς προσαρμογής των υφιστάμενων κανόνων της ΕΕ περί πνευματικής ιδιοκτησίας στην αύξηση των διασυνοριακών πολιτιστικών ανταλλαγών που διευκολύνονται από το διαδίκτυο.

Η ικανότητα κατανόησης του νόμου είναι καίριας σημασίας για την αποδοχή και νομιμοποίησή του. Είναι σύνηθες σήμερα άτομα, εταιρείες, ακόμη και δημόσιοι οργανισμοί να μην μπορούν να κατανοήσουν τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας που προκύπτουν από την εφαρμογή της οδηγίας του 2001. Συγκεκριμένα, όποιος αποκτά πρόσβαση, μετατρέπει και δημιουργεί νέα έργα ενώ βρίσκεται ή χρησιμοποιεί πηγές σε διαφορετικό κράτος μέλος, ενδέχεται να βρει το σύστημα επαχθές, ενώ συγχρόνως αντιμετωπίζει ανασφάλεια δικαίου ως προς το αν συμμορφώνεται με τον νόμο ή αν μπορεί να ασκήσει την επαγγελματική του δραστηριότητα ή να εκφράσει τη δημιουργικότητά του χωρίς υψηλό κόστος συναλλαγής ή κίνδυνο να παραβεί νομικούς περιορισμούς.² Καθώς η οδηγία InfoSoc σχεδιάστηκε με το όραμα της υλοποίησης των τεσσάρων ελευθεριών της Ένωσης,³ αυτές οι αδυναμίες εγείρουν ιδιαίτερη ανησυχία.

Ο κατακερματισμός της νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας της ΕΕ και η επακόλουθη

¹ Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167 της 22.06.2001 σ. 10).

² Dobusch & Quack (2012): Transnational Copyright: Misalignments between Regulation, Business Models and User Practice (Διακρατικά πνευματικά δικαιώματα: Αποκλίσεις μεταξύ νομοθεσίας, επιχειρηματικών μοντέλων και πρακτικής χρηστών). Ερευνητική μελέτη Osgoode CLPE αριθ. 13/2012. Διατίθεται στον ιστότοπο: <http://ssrn.com/abstract=2116334>.

³ Οδηγία 2001/29/EK, αιτιολογική σκέψη 3: «Η προτεινόμενη εναρμόνιση θα συμβάλει στην υλοποίηση των τεσσάρων ελευθεριών της εσωτερικής αγοράς και βασίζεται στο σεβασμό των θεμελιωδών αρχών του δικαίου, ιδίως δε της ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης της διανοητικής ιδιοκτησίας, της ελευθερίας της έκφρασης και του δημόσιου συμφέροντος».

έλλειψη διαφάνειας έχουν γίνει απολύτως αντιληπτά από την Επιτροπή και αυτό αντανακλάται στην πρόθεση της Επιτροπής να καταρρίψει τα «εθνικά προτύργια» στη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας.¹ Ένα ιδιαίτερα πιεστικό ζήτημα σε σχέση με αυτό είναι ο προαιρετικός χαρακτήρας των εξαιρέσεων και των περιορισμών στα αποκλειστικά δικαιώματα. Προς χάριν της νομικής σαφήνειας και της φιλικότητας προς τον χρήστη, όλες οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί που επιτρέπονται στην οδηγία InfoSoc θα πρέπει να γίνουν υποχρεωτικοί σε όλα τα κράτη μέλη. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί υπόκεινται στο τεστ των τριών βημάτων (Three-Step-Test) που περιορίζει τις επιτρεπόμενες χρήσεις σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις που δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου και δεν θίγουν αδικαιολόγητα τα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού ή του δικαιούχου.² Λαμβάνοντας υπόψη αυτούς τους κανόνες ερμηνείας, ο υποχρεωτικός χαρακτήρας όλων των υφιστάμενων εξαιρέσεων δεν θα αποβεί εις βάρος των δικαιούχων, αλλά θα βελτιώσει σημαντικά τη δυνατότητα των χρηστών έργων που υπόκεινται σε δικαιώματα δημιουργού να επωφελούνται πραγματικά από τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς σε διασυνοριακό πλαίσιο.

Η έλλειψη εναρμόνισης σε τομείς της νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας που βρίσκονται σαφώς εκτός του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας InfoSoc, όπως η διάρκεια της προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας,³ έχει εμφανείς αρνητικές επιπτώσεις στη νομική σαφήνεια. Όπως αποκάλυψε το σύστημα υπολογισμού του καθεστώτος χρήσης έργων (public domain calculator) που δημιουργήθηκε από την Europeana,⁴ είναι εξαιρετικά περίπλοκος ο προσδιορισμός της χρονικής διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας στα διάφορα κράτη μέλη, ορισμένα από τα οποία απαιτούν γνώση των συνθηκών θανάτου του δημιουργού ή της κατάστασης των κληρονόμων του δημιουργού τη στιγμή του θανάτου του – πληροφορίες που σπάνια είναι διαθέσιμες σε άτομα ή οργανισμούς που προσπαθούν να προσδιορίσουν το καθεστώς κυριότητας ενός έργου. Επιπλέον, οι πρόσφατες αυξήσεις από την ΕΕ της ελάχιστης διάρκειας προστασίας για ορισμένες κατηγορίες έργων και αντικειμένων έχουν πραγματοποιηθεί αντίθετα με τις ρητές συστάσεις των ακαδημαϊκών μελετών που ανέθεσε η Επιτροπή,⁵ ενώ οι παρατάσεις της διάρκειας προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας είναι γνωστό ότι επηρεάζουν αρνητικά τη διαθεσιμότητα των έργων.⁶ Επομένως, οι διάρκειες προστασίας των

¹ Επιστολή του Προέδρου της Επιτροπής Jean-Claude Juncker προς τον Επίτροπο Oettinger σχετικά με την αποστολή του: http://ec.europa.eu/commission/sites/cwt/files/commissioner_mission_letters/oettinger_en.pdf.

² Το τεστ των τριών βημάτων βασίζεται στα πρότυπα του διεθνούς δικαίου για τα δικαιώματα δημιουργού που έχουν θεσπιστεί από τις συνθήκες WIPO (άρθρο 10 της συνθήκης για την πνευματική ιδιοκτησία και άρθρο 16 της συνθήκης για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα).

³ Οδηγία 2001/29/ΕΚ, άρθρο 1 παράγραφος 2 στοιχείο δ).

⁴ Διατίθεται στον ιστότοπο: <http://outofcopyright.eu/>.

⁵ Ινστιτούτο Δικαίου της Πληροφορικής - IVIR (2006): The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy, report to the European Commission, DG Internal Market (Αναδιατύπωση του δικαιώματος δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων για την οικονομία της γνώσης), έκθεση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Εσωτερικής Αγοράς. Διατίθεται στον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf.

⁶ Heald (2013): How copyright keeps works disappeared (Πώς τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας κρατούν τα έργα στην αφάνεια). Ερευνητική μελέτη της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ιλινόις αριθ. 13-54, διαθέσιμη στον ιστότοπο http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2290181. Buccafusco & Heald (2012): Do bad things happen when works enter the public domain? Empirical Tests of copyright term extension (Υπάρχουν αρνητικές συνέπειες όταν τα έργα αποκτούν καθεστώς ελεύθερης χρήσης; Εμπειρικά τεστ παράτασης της διάρκειας προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας). Ερευνητική μελέτη της Νομικής Σχολής Σικάγο-Κεντ αριθ. 2012-04, διαθέσιμη στον ιστότοπο

δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας θα πρέπει να εναρμονιστούν και να βασιστούν στα ελάχιστα διεθνή πρότυπα που θέσπισε η σύμβαση της Βέρνης.

Στη διαβούλευσή της σχετικά με τα δικαιώματα δημιουργού,¹ η Επιτροπή διατύπωσε ένα ερώτημα για την πιθανότητα ενός ενιαίου ευρωπαϊκού τίτλου πνευματικής ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με τις απόψεις που εκφράστηκαν στο πλαίσιο της διαβούλευσης, ιδίως από εξέχοντα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, αλλά και από ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς -όπως βιβλιοθήκες, μουσεία και αρχεία- από καλλιτέχνες και το γενικό κοινό, οι στόχοι που τίθενται στην οδηγία InfoSoc μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα με τη θέσπιση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού τίτλου πνευματικής ιδιοκτησίας. Αυτός ο ενιαίος τίτλος θα ίσχυε άμεσα και ομοιόμορφα σε όλη την ΕΕ,² με στόχο να εξαλείψει τα εμπόδια που οφείλονται στον εδαφικό χαρακτήρα του δικαιώματος δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων, τα οποία αυτήν τη στιγμή παρεμποδίζουν τα υπάρχοντα μέσα να επιτύχουν τον στόχο της εναρμόνισης και ολοκλήρωσης της ενιαίας ψηφιακής αγοράς.³ Μετά την έναρξη ισχύος της συνθήκης της Λισαβόνας, υπάρχει πλέον νομική βάση στο άρθρο 118 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) που προβλέπει τη δυνατότητα του ευρωπαίου νομοθέτη για δημιουργία «ευρωπαϊκών τίτλων, ώστε να εξασφαλισθεί ενιαία προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στο εσωτερικό της Ένωσης, και για τη δημιουργία κεντρικών καθεστώτων έγκρισης, συντονισμού και ελέγχου στο επίπεδο της Ένωσης». Αυτή η νομική βάση έχει μέχρι στιγμής χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία του ενιαίου ευρωπαϊκού καθεστώτος προστασίας των ευρεσιτεχνιών και για την τρέχουσα αναθεώρηση του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα. Η συγκεκριμένη νομική βάση θα μπορούσε ενδεχομένως να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία ενιαίου ευρωπαϊκού τίτλου πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η αξιολόγηση της οδηγίας InfoSoc πρέπει επίσης να εξετάσει τις νέες μορφές χρήσης και δημιουργίας έργων, και εάν η οδηγία εξακολουθεί να είναι επαρκής υπό το πρίσμα της τεχνολογικής και πολιτιστικής εξέλιξης. Η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να διεξαγάγει δημόσια διαβούλευση για την αναθεώρηση των κανόνων της ΕΕ περί πνευματικής ιδιοκτησίας διερεύνησε ενδελεχώς αυτές τις νέες εξελίξεις, πράγμα που συνηγορεί στο να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα της εν λόγω διαβούλευσης ως βασικά στοιχεία που θα

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2130008. Helberger, Duft, Hugenholtz και Van Gompel (2008): Never Forever: Why Extending the Term of Protection for Sound Recordings is a Bad Idea (Ποτέ για πάντα: Γιατί η παράταση της διάρκειας προστασίας των ηχογραφήσεων είναι κακή ιδέα). Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://www.ivir.nl/publications/helberger/EIPR_2008_5.pdf

¹ Η διαβούλευση για την αναθεώρηση των κανόνων της ΕΕ περί πνευματικής ιδιοκτησίας διεξήχθη από την Επιτροπή μεταξύ 5 Δεκεμβρίου 2013 και 5 Μαρτίου 2014. Έγγραφα και απαντήσεις διατίθενται στον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

² Σύμφωνα με την έκθεση για τη διαβούλευση της Επιτροπής σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα, «*The vast majority of end users/consumers consider that the EU should pursue the idea of a single EU copyright title*» (Η ευρεία πλειονότητα των τελικών χρηστών/καταναλωτών θεωρεί ότι η ΕΕ θα πρέπει να επιδιώξει την ιδέα ενός ενιαίου ευρωπαϊκού τίτλου πνευματικής ιδιοκτησίας), όπως και η πλειονότητα των θεσμικών χρηστών και των ακαδημαϊκών και ένας σημαντικός αριθμός δημιουργών (έκθεση σχετικά με τις απαντήσεις στη δημόσια διαβούλευση για την αναθεώρηση των κανόνων προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας της ΕΕ, ΓΔ MARKET, Ιούλιος 2014, σ. 89 http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf). Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας κάλεσε πρόσφατα τον Επίτροπο Oettinger να ακολουθήσει αυτό το σχέδιο με ανοιχτή επιστολή που είχε τη στήριξη πολλών εξεχόντων ακαδημαϊκών: <http://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/78.pdf>.

³ Ινστιτούτο Δικαίου της Πληροφορικής - IVIR (2006): The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy – Αναδιατύπωση του δικαιώματος δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων για την οικονομία της γνώσης (ό.π.).

καθορίσουν τη μεταρρύθμιση των ευρωπαϊκών κανόνων για την πνευματική ιδιοκτησία.

Η επείγουσα ανάγκη μεταρρύθμισης υπογραμμίζεται από το υψηλό επίπεδο συμμετοχής στη διαβούλευση, με πάνω από 9.500 απαντήσεις, εκ των οποίων περισσότερες από τις μισές προήλθαν από μεμονωμένους τελικούς χρήστες/καταναλωτές.¹ Αρκετές πρωτοβουλίες κινήθηκαν από οργανωμένους φορείς² που χρησιμοποίησαν ελεύθερο και ανοιχτής πηγής λογισμικό για να εξαλείψουν τεχνικά εμπόδια στη διαδικασία απάντησης στη διαβούλευση. Αυτές οι πρωτοβουλίες τροφοδότησαν τη συζήτηση γύρω από τη δημόσια διαβούλευση της Επιτροπής και προσέκλυσαν την προσοχή σε αυτήν. Η συμβολή τους στις βέλτιστες πρακτικές προσβασιμότητας και ευκολίας κατανόησης θα πρέπει να ληφθεί υπόψη από την Επιτροπή κατά τον σχεδιασμό μελλοντικών διαβουλεύσεων.

Η διαβούλευση της Επιτροπής για τη μεταρρύθμιση των κανόνων περί πνευματικής ιδιοκτησίας παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα των μεταβολών στο πλαίσιο της πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή εποχή και αποκαλύπτει τα πιο πιεστικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν πολλοί ενδιαφερόμενοι στην καθημερινή χρήση των πνευματικών δικαιωμάτων.

Από το 2001, οπότε νέες διαδικτυακές υπηρεσίες, όπως η συνεχούς ροής μετάδοση, άρχισαν να γνωρίζουν ευρύτατη διάδοση, φαίνεται εύλογο ένας από τους κύριους στόχους της ενιαίας ψηφιακής αγοράς να είναι η εξάλειψη των εδαφικών περιορισμών και η προώθηση της πανευρωπαϊκής προσβασιμότητας των υπηρεσιών. Αυτή η πρόοδος μπορεί να θεωρηθεί αναπόσπαστη και εγγενής συνιστώσα της έννοιας της ενιαίας ψηφιακής αγοράς, και αποτελεί σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Οι πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις έχουν συνδεθεί με μια αύξηση στη δημιουργική παραγωγή,³ αλλά η αμοιβή των δημιουργών εξαρτάται όλο και περισσότερο από τη διαπραγματευτική τους θέση έναντι των παρόχων διαδικτυακών υπηρεσιών ή άλλων διαμεσολαβητών που συμβάλλουν στη διάθεση του έργου τους στο κοινό. Είναι συνεπώς αναγκαίο να αναπτυχθεί ένα νομικό πλαίσιο που θα βελτιώσει τη διαπραγματευτική θέση των δημιουργών στις συμβατικές τους σχέσεις. Είναι επίσης σημαντικό να εφαρμοστούν μέτρα ενίσχυσης του ανταγωνισμού, όπως η δικτυακή ουδετερότητα και η προώθηση ανοιχτών μορφότυπων, ώστε να μειωθούν οι φραγμοί εισόδου για τους ανταγωνιστικούς παρόχους υπηρεσιών και να αποτραπεί η ανάπτυξη μονοπωλίων.

Η διαδεδομένη χρήση του διαδικτύου σε όλη την Ένωση έχει οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου σχεδόν οι πάντες ασχολούνται με δραστηριότητες που εμπίπτουν στη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Η νομοθεσία για την πνευματική ιδιοκτησία διαδραματίζει συνεπώς κεντρικό ρόλο στην καθημερινή ζωή των περισσότερων ευρωπαίων πολιτών και για τον λόγο αυτό θα πρέπει να αναθεωρηθεί ώστε να αντικατοπτρίζει τις ανάγκες όλων των ομάδων χρηστών. Αυτό απαιτεί μια νέα ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων των δικαιούχων και της

¹ Έκθεση σχετικά με τις απαντήσεις στη δημόσια διαβούλευση για την αναθεώρηση των κανόνων πνευματικής ιδιοκτησίας της ΕΕ, ΓΔ MARKT, Ιούλιος 2014, σ. 5.

² Σε αυτές περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, πρωτοβουλίες όπως οι «Fix copyright!», «Creators for Europe» και «Copyrights.eu».

³ Masnick & Ho (2013): The Sky Is Rising (2), Regional Study: Germany, France, UK, Italy, Russia, Spain (Ο ουρανός ανεβαίνει (2), περιφερειακή μελέτη: Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Ρωσία, Ισπανία). Διαθέσιμη στον ιστότοπο: <https://www.techdirt.com/skyisrising2/>
<https://www.documentcloud.org/documents/561023-the-sky-is-rising-2.html>.

δυνατότητας του μέσου ανθρώπου να ασχοληθεί με δραστηριότητες σημαντικές για την κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ζωή του, αλλά που βρίσκονταν εκτός του πεδίου εφαρμογής της νομοθεσίας για την πνευματική ιδιοκτησία στο προηγούμενο τεχνολογικό περιβάλλον.

Ένα σχετικό παράδειγμα αυτής της ανάγκης προσαρμογής είναι το ζήτημα της προστασίας αρχιτεκτονικών έργων σε δημόσιους χώρους. Στο παρελθόν, η νομοθεσία επεδίωκε να αποτρέψει την ακατάλληλη εμπορική εκμετάλλευση της αρχιτεκτονικής μέσω της μαζικής παραγωγής ταχυδρομικών καρτών, και δεν στόχευε στον μέσο ταξιδιώτη που θα τραβούσε φωτογραφίες τις οποίες κατά πάσα πιθανότητα θα μοιραζόταν μόνο ιδιωτικά μετά την εκτύπωσή τους. Σήμερα, ωστόσο, οποιοσδήποτε ταξιδιώτης μπορεί να δημιουργήσει μια ψηφιακή εικόνα, να τη μεταφορτώσει σε έναν ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης, και ίσως εν αγνοία του να την καταστήσει διαθέσιμη σε ολόκληρη την παγκόσμια διαδικτυακή κοινότητα. Δεδομένου ότι εκατομμύρια ευρωπαίοι ασχολούνται ήδη με παρόμοιες δραστηριότητες, καθίσταται σαφές ότι η νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας μπορεί να είναι δίκαιη και πρακτική μόνο αν η απεικόνιση δημοσίων κτηρίων και γλυπτών εξαιρεθεί από την προστασία δικαιώματος δημιουργού, ώστε να μην υπάρχει ένα παράλογο βάρος στις καθημερινές διαδικτυακές δραστηριότητες. Η εξαιρετικά αποκλίνουσα εφαρμογή της εξαίρεσης της «ελευθερίας του πανοράματος» που περιγράφεται στην οδηγία InfoSoc¹ στα διάφορα κράτη μέλη δείχνει ότι χρειάζεται να θεσπιστεί ένα πανευρωπαϊκό, ευρέως ορισμού δικαίωμα των χρηστών να επιδεικνύουν και να κοινοποιούν έργα που βρίσκονται μόνιμα σε δημόσιους χώρους².

Παρομοίως, ενώ η σύγκλιση των μέσων έχει προκαλέσει μια ριζική μεταβολή στον τρόπο με τον οποίο οι χρήστες δημιουργούν, καταναλώνουν και αλληλεπιδρούν, αυτή η σημαντική αλλαγή δεν έχει αντικατοπτριστεί στην ευρωπαϊκή νομοθεσία. Εντούτοις, αυτή η μεταβολή έχει δημιουργήσει την ανάγκη διατύπωσης των εξαιρέσεων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με τρόπο περισσότερο τεχνολογικά ουδέτερο και ανεξάρτητο των μελλοντικών εξελίξεων. Οι δραστηριότητες που εξυπηρετούν τον σκοπό της παράθεσης αποσπασμάτων χρησιμοποιούν πλέον ολοένα και περισσότερο ως βάση τους οπτικοακουστικό υλικό· για παράδειγμα, στην κοινή διαδικτυακή πρακτική της απεικόνισης δηλώσεων ή συναισθημάτων με κινούμενες εικόνες GIF³ που δείχνουν μικρά τμήματα δημοφιλών ταινιών, τηλεοπτικών σειρών ή αθλητικών εκδηλώσεων. Προκειμένου οι εξαιρέσεις να εκπληρώνουν τον σκοπό της προστασίας της ελεύθερης έκφρασης και πληροφόρησης στο ψηφιακό περιβάλλον, δεν πρέπει να περιορίζονται στον γραπτό κόσμο, αλλά να περιλαμβάνουν ρητώς το οπτικοακουστικό υλικό, όντας συγχρόνως διατυπωμένες με αρκετή γενικότητα ώστε να μπορούν να συμπεριλάβουν νέες πιθανές μορφές πολιτιστικής έκφρασης.

Σε αυτό το νέο ψηφιακό περιβάλλον, αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι βιβλιοθήκες και τα άλλα ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς καταβάλλουν ολοένα και μεγαλύτερη προσπάθεια

¹ Οδηγία 2001/29/EK, άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο η).

² Η διάκριση μεταξύ εμπορικών και μη εμπορικών χρήσεων δημιουργεί νέα προβλήματα στο διαδικτυακό περιβάλλον, καθώς ολοένα και περισσότεροι χρήστες δρουν ταυτόχρονα και ως παραγωγοί έργων. Εάν ορίζεται ως προϋπόθεση η μη εμπορική χρήση προκειμένου να επωφεληθεί κανείς των εξαιρέσεων, αυτό αποθαρρύνει την εφαρμογή καινοτόμων συστημάτων αμοιβής, όπως η μικρο-πληρωμή, που μπορεί να αποδειχθούν ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών μοντέλων για τους δημιουργούς.

³ Για μια ανάλυση αυτής της πρακτικής, βλ.:

http://d-scholarship.pitt.edu/13531/1/LevinsonND_etdPitt2012_Revised072313-1.pdf (σ. 41-43).

να εκπληρώσουν τη δημοσίου συμφέροντος αποστολή τους της δημόσιας εκπαίδευσης και της διατήρησης των έργων. Πολλοί συμπεραίνουν ότι αυτό οφείλεται, τουλάχιστον εν μέρει, στην έλλειψη προστασίας που τους παρέχει η νομοθεσία της ΕΕ για την πνευματική ιδιοκτησία. Η προαιρετική, περιορισμένη εξαίρεση για τις βιβλιοθήκες στην οδηγία InfoSoc έχει αποδειχθεί ανεπαρκής όσον αφορά τη δυνατότητα δανεισμού ηλεκτρονικών βιβλίων (e-book) στους αναγνώστες τους. Παρότι η ελεύθερη πρόσβαση σε βιβλία μέσω των βιβλιοθηκών, ανεξαρτήτως μορφής¹, έχει θετική επίδραση στις εμπορικές πωλήσεις καθώς συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας αναγνωστικής κουλτούρας, οι ευρωπαϊκές βιβλιοθήκες αντιμετωπίζουν άσκοπους περιορισμούς στις δυνατότητες δανεισμού ηλεκτρονικών βιβλίων, όπως η αναγκαστική πρόσβαση σε δανειστική υπηρεσία με περιορισμένο κατάλογο. Αντίθετα, οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να αγοράζουν μεμονωμένα εκείνα τα ηλεκτρονικά βιβλία που αφορούν περισσότερο την κοινότητά τους, και να είναι σε θέση να τα δανείζουν διαδικτυακά στους αναγνώστες τους.

Αυτό που μας διδάσκει το παράδειγμα των βιβλιοθηκών είναι ότι, εφόσον από τη θέσπιση της οδηγίας InfoSoc ως την αξιολόγησή της έχει ήδη παρέλθει πάνω από μια δεκαετία, δεν μπορούμε να υποθέσουμε ότι η μελλοντική ευρωπαϊκή νομοθεσία θα συμβαδίζει με τις τεχνολογικές εξελίξεις. Στην πραγματικότητα, είναι πολύ πιθανό η νομοθεσία να μένει πίσω από αυτές τις εξελίξεις. Συνεπώς, χρειάζεται να εισαχθούν νομικές αλλαγές που θα επιτρέπουν την προσαρμογή σε νέες απρόσμενες μορφές πολιτιστικής έκφρασης. Αυτή η ευελιξία μπορεί να επιτευχθεί με την εισαγωγή ενός ανοιχτού κανόνα που θα εφαρμόζεται στον κατάλογο των εξαιρέσεων και των περιορισμών, υποκείμενος στον κανόνα του τεστ των τριών βημάτων. Η κύρια ανησυχία που εκφράζεται όσον αφορά την εισαγωγή ενός ανοιχτού κανόνα είναι ότι μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την κατακερματισμένη ερμηνεία από εθνικά δικαστήρια. Ωστόσο, αυτή η ανησυχία μπορεί να αντιμετωπιστεί στην ευρωπαϊκή νομοθεσία μέσω της εισαγωγής κατευθυντήριων κανόνων για την ερμηνεία του τεστ των τριών βημάτων² και με περαιτέρω εναρμόνιση του νομικού πλαισίου για τα δικαιώματα δημιουργού στην ΕΕ.

¹ Βλ. Library eBook Survey (έρευνα για τα e-book στις βιβλιοθήκες) υπό την αιγίδα της OverDrive και της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών – American Library Association (ALA). Διατίθεται στον ιστότοπο: http://blogs.overdrive.com/files/2012/11/ALA_ODSurvey.pdf.

² Το τεστ των τριών βημάτων δεν απαιτεί στενή ερμηνεία των περιορισμών και των εξαιρέσεων: «Όλες οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί ερμηνεύονται σύμφωνα με τους στόχους και τους σκοπούς τους.» Βλ. Max Planck Institute for Innovation and Competition: A Balanced Interpretation of the “Three-Step Test” in Copyright Law (Ινστιτούτο Καινοτομίας και Ανταγωνισμού Max Planck: Μια ισορροπημένη ερμηνεία του «τεστ των τριών βημάτων» στη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας), Σεπτέμβριος 2008. Διατίθεται στον ιστότοπο: http://www.ip.mpg.de/en/pub/news/declaration_threestepstest.cfm.